

Michał Baran*

3.1

Założenia modelu percepcji informacji w świetle wyzwań współczesnego zarządzania

Streszczenie

Termin „informacja” bywa rozumiany w bardzo różny sposób zależnie od perspektywy przyjętej przez definiującego. Dostępne propozycje wydobywają niekiedy całkowicie odmienne aspekty tego pojęcia, zwracając uwagę na inny zestaw jego właściwości. Powstaje zatem pytanie o możliwość porównywania opisów tak nieprzystających do siebie nawzajem. Współcześnie jest to zagadnienie szczególnie istotne, ponieważ zarządzanie informacją staje się kluczowym wyzwaniem dla organizacji. Z pomocą przychodzą tutaj metody jakościowej analizy danych (zwłaszcza poszukiwanie binarnych opozycji) pozwalające zrozumieć strukturę i kontekst definiowania badanego terminu. Prezentowany w tekście efekt przeprowadzonej analizy w postaci propozycji założeń czterowymiarowego modelu percepcji informacji wychodzi naprzeciw potrzebom w tym względzie.

Słowa kluczowe: informacja, zarządzanie informacją, zasoby informacyjne

---

* Uniwersytet Jagielloński, ORCID: 0000-0002-8536-9987.

Assumptions of the information perception model in the light of the challenges of modern management

Abstract

The term “information” can be understood in fairly different ways depending on the perspective taken by the definer. Available suggestions sometimes bring out completely different aspects of this concept, paying attention to another set of its properties. The question therefore arises about the possibility of comparing descriptions so incompatible one with another. Today, this issue is particularly important because information management is becoming a key challenge for the organization. Qualitative data analysis methods (especially the search for binary oppositions) that help to understand the structure and context of defining the studied term come in handy. The effect of the analysis presented in the text in the form of proposals for the assumptions of the Four-Dimensional Information Perception Model meets the needs in this regard.

Keywords: information, information management, information resources

---

1. Wprowadzenie

We współczesnym świecie kwestia opisanego zasobu, jakim jest informacja, nabiera nowego znaczenia. Rozwój gospodarki cyfrowej spowodował dynamiczną zmianę w układzie źródeł przewagi konkurencyjnej. Rewolucja, jaka ma obecnie miejsce, skutkuje koniecznością prowadzenia szczególnie intensywnej rywalizacji o dostęp do informacji posiadającej odpowiednie parametry. Powstaje zatem pytanie o to, czym jest zasób, o który toczy się tak wyęźniona konkurencja? Patrząc na owo zagadnienie z perspektywy historycznej, można powiedzieć, iż jeszcze niedawno sprawa wydawała się stosunkowo prosta w porównaniu z sytuacją, kiedy to – tak jak ma to miejsce dzisiaj – już nie człowiek, ale maszyna staje się nadawcą oraz odbiorcą informacji w ramach zastosowań sztucznej inteligencji (czy chociażby przy okazji wykorzystywania różnorodnych, nawet niewielkich urządzeń autonomicznych). Współcześnie coraz powszechniej pojawiają się technologie oparte na Internecie rzeczy i usług, postępuje robotyzacja, automatyzacja, autonomizacja, nasycenie technosfery sensorami działającymi w pętli sprzężenia zwrotnego w procesie przewidywania i prognozowania zmian otoczenia (co umożliwia jeszcze bardziej elastyczne reagowanie na wszelkie okoliczności), powszechna staje się integracja dotąd niezależnych elementów w ramach idei smart, wdrażane są produkty oparte na rozszerzonej rzeczywistości itp. Czwarta rewolucja

przemysłowa prowadzi wprost do rozwiązań, w przypadku których ludzka percepcja okazuje się zbyt ograniczona, aby mogła samodzielnie funkcjonować w nowym świecie, jaki wyłania się w postaci kolejnego etapu rozwoju cywilizacji. W tym kontekście, celem prezentowanych rozważań jest analiza wybranych definicji pojęcia informacji, aby w oparciu o poczynione przy tej okazji obserwacje wskazać wyłaniające się wymiary opisu badanego terminu, które reprezentują jego najbardziej istotne obszary i pomagają zrozumieć jego naturę. Drogą do osiągnięcia tego efektu jest zastosowanie metod jakościowej analizy danych służących badaniu kontekstu, w jakim przywoływane jest tytułowe pojęcie, co ma doprowadzić do wykrycia sposobów i możliwości jego wszechstronnego opisanie. Podstawową tezę, jaka znalazła się u podstaw takiego podejścia, jest założenie, iż istnieją dające się wskazać wymiary opisywania pojęcia, jakim jest informacja – problemem pozostaje zatem jedynie ich jednoznaczne zdefiniowanie (czemu właśnie służą niniejsze rozważania).

2. Informacja w świetle wybranych definicji napotykanych na gruncie nauk o zarządzaniu

Pojęcie informacji – we współcześnie powstającej literaturze poświęconej nauce o zarządzaniu – jest terminem przywoływanym z dużą częstotliwością. Przy tej okazji formułowane są jego różnorakie definicje reprezentujące niekiedy bardzo odległe punkty widzenia, co nie sprzyja wypracowaniu konsensusu i ujednoliceniu obowiązującej terminologii. Zdarzają się wręcz przypadki, kiedy to można odnieść wrażenie, iż pewne opisy zupełnie nie przystają do siebie nawzajem, charakteryzując całkowicie odrębną rzeczywistość. Z tego powodu sytuacja sprzyja podjęciu próby pewnego uporządkowania sposobu patrzenia na rozważaną problematykę.

Przyjmując perspektywę analityczną oddającą punkt widzenia metodologii nauki (zakorzenionej w filozofii nauki), można odwołać się do teoretycznych podwalin wszelkich prób definiowania dowolnego zjawiska, w tym również pojęcia takiego, jakim jest informacja. Na bazie owych teoretycznych rozważań jest oczywiste, iż analizowany termin można opisywać za pomocą definicji różnego rodzaju, które w odmienny sposób będą zwracać uwagę na jego różnorakie role lub aspekty występowania¹. Na gruncie teoretycznym można zatem mówić o definicjach o charakterze realnym, nominalnym bądź też równościowym (normalnym, klasycznym) lub cząstkowym. Szczególnie bogaty katalog możliwości wiąże się z definicjami równościowymi, gdyż obejmuje on takie subkategorie, jak: opisy o stylizacji przedmiotowej bądź językowej, sformułowania wyraźne lub

¹ L. Wittgenstein, *Dociekania filozoficzne*, PWN, Warszawa 2004.

kontekstowe, sprawozdawcze i projektujące, podające albo określające znaczenie (analityczne, a także syntetyczne). Uważna lektura różnorodnych definicji pojęcia informacji, które są dostępne w licznych publikacjach poświęconych zarządzaniu, skłania do refleksji nad tym, czy da się wskazać dodatkowe wartościowe poznawczo kryteria ich grupowania. Pozwoliłoby to na wzbogacenie perspektywy rozpatrywania informacji, podnosząc poziom zrozumienia analizowanego terminu. Można tutaj zaproponować podejście „oddolne”, przyjmujące za punkt wyjścia zestaw kilku dowolnie wybranych definicji, które dzięki zastosowaniu analizy jakościowej (co oznacza brak konieczności dbania o reprezentatywność) dają szansę wykrycia nowych osi podziału badanej zbiorowości.

Sięgając po najbardziej rozpowszechnione publikacje dedykowane zarządzaniu, napotykamy m.in. na definicję R. W. Griffina, w której informacja „to dane przedstawione w sposób mający jakieś znaczenie”². W tej propozycji fundamentem, na jakim oparto całość tak zbudowanego sformułowania, jest pojęcie wskazane w jednoznaczny sposób jako posiadające bardziej podstawowy charakter, czyli dane. Podana definicja jest niezwykle zwięzła, a przez to uniwersalna, ale i ogólna, co może nie satysfakcjonować niektórych badaczy. Według J. Madeja informacja to „wszystkie papierowe i elektroniczne bazy danych, kartoteki, dokumenty oraz dyspozycje ustne, które są generowane, przekazywane i gromadzone w systemie informacyjnym przedsiębiorstwa”³. Pojawienie się enumeratywnej listy – tak jak ma to miejsce powyżej – pokazuje próbę poszerzenia perspektywy w spojrzeniu na informację, w świetle jednak poczynionych wcześniej uwag na temat zmian, jakie niesie chociażby czwarta rewolucja przemysłowa, stanowi równocześnie w jakimś sensie pułapkę, niekiedy zbyt ograniczającą tok rozumowania.

Innymi powszechnie uznanymi klasykami, którzy również wypowiedzieli się w kwestii tego, co kryje się pod pojęciem informacji, byli J.A.F. Stoner, R.E. Freeman, D.R. Gilbert. Wedle ich propozycji „informacja jest wynikiem uporządkowania danych lub ich przeanalizowania w jakiś znaczący sposób”⁴. Wydaje się, iż na plan pierwszy wychodzi tutaj zasygnalizowane działanie polegające na czynnościach porządkujących i analitycznych. A. Skowronek-Mielczarek i Z. Leszczyński formułują myśl, która poszerza zakres niezbędnej aktywności (o nadawanie sensu, wyciąganie wniosków, tworzenie wiedzy), ponieważ według nich „w praktyce funkcjonowania przedsiębiorstwa za informacje można uznać dane, które po określonym przetworzeniu nabierają sensu, niosą określoną wiedzę oraz umożliwiają wyciąganie wniosków”⁵. Nieco odmienny punkt widze-

² R. W. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami*, WN PWN, Warszawa 2000.

³ J. Madej, *Polityka bezpieczeństwa i system ochrony informacji w przedsiębiorstwie*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2002, nr 604, s. 137–154.

⁴ J.A.F. Stoner, R.E. Freeman, D.R. Gilbert, *Kierowanie*, PWE, Warszawa 2001.

⁵ A. Skowronek-Mielczarek, Z. Leszczyński, *Controlling – analiza i monitoring w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Difin, Warszawa 2007.

nia reprezentuje N. Wiener, który zwraca uwagę na czynnik ludzki i przede wszystkim konieczne działania dostosowawcze po jego stronie, ponieważ – jak pisze – informacja to „treść zaczerpnięta ze świata zewnętrznego w procesie naszego dostosowywania się do niego i przystosowania się do niego naszych zmysłów”⁶.

Dla znanych polskich autorek G. Gierszewskiej oraz M. Romanowskiej „informacja oznacza wiedzę potrzebną do określenia i realizacji zadań służących do osiągnięcia celów organizacji, a ściślej: właściwość wiadomości lub sygnału polegającą na zmniejszeniu nieokreśloności lub niepewności co do stanu albo dalszego rozwoju sytuacji, której ta wiadomość dotyczy”⁷. Z kolei B. Nogalski oraz B.M. Surawski zwracają uwagę, iż „informacja to przeanalizowane i przetworzone do postaci zrozumiałej dane i wiadomości, które powiadają odbiorcę o sytuacji i mają dla niego realną wartość w procesie decyzyjnym”⁸. W takim ujęciu podkreślony zostaje fakt, iż informacja jest nośnikiem realnej wartości, a warunkiem jej osiągnięcia jest możliwość doprowadzenia do powstania takiej jej postaci, która jest zrozumiała dla odbiorcy. M. Bratnicki skupia się na kolejnym aspekcie zagadnienia, którym jest konieczność wystąpienia określonego skutku, bowiem podkreśla on, że „informacja jest takim odzwierciedleniem rzeczywistości, które wywołuje zmianę zachowania odbiorcy”⁹. Natomiast K. Kolegowicz, w tym samym nurcie podkreślającym znaczenie odbiorcy oraz wywołwany efekt, wskazuje, iż „dane i wiadomości stają się informacją wtedy, gdy ułatwiają odbiorcy rozwiązanie określonego problemu lub zmniejszają stan niepewności i zagubienia”¹⁰.

J. Kisielnicki i H. Sroka to autorzy definicji informacji głoszącej, iż jest „to taki rodzaj zasobu, który pozwala na zwiększenie naszej wiedzy o nas i otaczającym nas świecie”¹¹. Na plan pierwszy wychodzi zatem tutaj pojęcie wiedzy jako kluczowy element takiego ujęcia zagadnienia oraz kwestia wystąpienia koniecznego efektu polegającego na jej powiększeniu w ocenie odbiorcy. Ten humanistyczny sposób spojrzenia na rozważany termin reprezentuje również M. Kuraś, który stwierdza, że „informacją jest coś, co zmniejsza entropię (nieświadomość, niewiedzę, nieokreśloność). Informacja jest domeną świadomości, a więc immanentną cechą istoty ludzkiej, świadomej i dysponującej intelektem, który ją współtworzy”¹². Z tej perspektywy na dalszy plan przesuują

⁶ N. Wiener, *Cybernetyka i społeczeństwo*, KiW, Warszawa 1961.

⁷ G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 1997.

⁸ B. Nogalski, B.M. Surowski, *Informacja strategiczna i jej rola w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, w: *Informacja w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, R. Borowiecki, M. Kwieciński (red.), Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, s. 203–212.

⁹ M. Bratnicki, *Informacyjne przesłanki przedsiębiorczości*, w: *System informacji strategicznej*, R. Borowiecki, M. Romanowska (red.), Difin, Warszawa 2001, s. 38–67.

¹⁰ K. Kolegowicz, *Wartość informacji a koszty jej przechowywania i ochrony*, w: *Informacja w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, R. Borowiecki, M. Kwieciński (red.), Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, s. 53–68.

¹¹ J. Kisielnicki, H. Sroka, *Systemy informacyjne biznesu*, Placet, Warszawa 2005.

¹² M. Kuraś, *Informatyka a coraz nowsze pojęcia informatyczne*, „E-mentor” 2009, nr 4(31), s. 61–69.

się działania podkreślane w niektórych wcześniejszych propozycjach formułowanych przez innych autorów, ustępując miejsca przede wszystkim spojrzeniu na zmianę stanu wewnętrznego odbiorcy.

W kontekście przytoczonych definicji (oraz wielu podobnych, dostępnych w literaturze) rodzi się wiele pytań. Jednym z nich jest chociażby kwestia tego, czy informacja może mieć jednak charakter redundantny (stanowiąc powtórzenie niewnoszące nic nowego do oceny sytuacji), albo zagadnienie dotyczące roli pełnionej przez nadawcę. Przykładowy problem, jaki da się tutaj wskazać, to czy jeżeli nadawca przekazuje w potencjalnie zrozumiałej formie dane, które mogą zostać zinterpretowane przez odbiorcę, choć ten ostatni tego nie czyni, to przestajemy mieć do czynienia z informacją? Można również zastanawiać się chociażby nad sytuacją, kiedy dane są interpretowane przez algorytm sztucznej inteligencji, który w sposób autonomiczny podejmuje jakąś decyzję (choć oczywiście trudno w tym kontekście mówić o jego świadomości). Wiele podobnych wątpliwości pokazuje, jak skomplikowanym zagadnieniem jest precyzyjne zdefiniowanie, czym jest informacja. Dlatego też warto podejmować próby poszerzania instrumentarium służącego temu celowi. Świat współczesnych organizacji wymaga rezygnacji z układu pionowego (odzwierciedlającego podział władzy) na rzecz układu poziomego opartego na współpracy bazującej na możliwościach, jakie stwarzają dynamicznie rozwijające się mechanizmy efektywnej wymiany informacji¹³. Kluczowe jest zatem to, aby informacja (jako zasób, który jest przedmiotem wymiany) była jednoznacznie zidentyfikowana, jeśli chodzi o sposób jej rozumienia, bowiem tylko wtedy można dążyć do doskonalenia jej parametrów¹⁴.

3. Metody jakościowej analizy danych w badaniu definicji poświęconych pojęciu informacji

Metody jakościowej analizy danych (ang. *Qualitative Data Analyses – QDA*) to zestaw metod prowadzenia badań naukowych, który istotnie zyskuje na znaczeniu ze względu na coraz szerszy dostęp do rozległych zbiorów dokumentów zawierających zapisy o charakterze innym niż ilościowy i posiadających naturę wykluczającą możliwość dokonywania prostych porównań¹⁵. Chodzi tutaj o odnajdywanie kluczowych elementów

¹³ K. Dziekoński, *Projekty w innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstwach*, „*Ekonomia i Zarządzanie*” 2011, nr 3(4), s. 125–134.

¹⁴ K. Dziekoński, *Factors Affecting Communication Quality in Project Teams*, „*Przegląd Organizacji*” 2017, nr 3, s. 60–66.

¹⁵ J.W. Creswell, J.D. Creswell, *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, SAGE Publications, Los Angeles 2018.

treści oraz relacji, które tworzą kontekst. We współczesnym świecie eksploracja tego typu przestrzeni poznawczej przynosi często nowe i bardzo wartościowe spostrzeżenia, poszerzając dostępną wiedzę oraz otwierając kolejne pola badawcze. Nie chodzi przy tym o zagwarantowanie waloru reprezentatywności przeprowadzanych analiz (wymóg reprezentatywności w przypadku tego typu badań jakościowych nie znajduje zastosowania), a jedynie o zaobserwowanie charakterystycznych symptomów niedostrzeganych wcześniej zjawisk i zależności potwierdzających istnienie owych okoliczności. Brak zatem w tym wypadku konieczności wypowiedzania się w kwestii częstotliwości występowania danej obserwacji w badanej populacji, ponieważ liczy się fakt choćby jednostkowego stwierdzenia pojawienia się jakiegoś istotnego zjawiska¹⁶. Takie podejście pozwala również sięgać po zbiory danych niekompletnych, wybiórczych, o zróżnicowanym charakterze, których skład pozornie wzbudza zarzuty związane z subiektywizmem doboru. W tym wypadku chodzi jednak o inspirację i dostrzeżenie potencjalnie nowych perspektyw analizy (choćby w oparciu o pojedyncze przesłanki) wybranej przestrzeni. Występuje więc tutaj analogia do postępowania znanego z takich metod, jak „burza mózgów” lub „badanie grup fokusowych”. Należy podkreślić, iż w kontekście podjętego tematu rozważań nie chodzi o porównawczą ocenę faktycznej jakości poszczególnych definicji informacji, a jedynie o poszukiwanie potencjalnie nowych sposobów porządkowania stworzonego przez nie zbioru. Podstawowym przedmiotem zainteresowania nie są więc same definicje, lecz struktura kontekstu semantycznego, w oparciu o którą się je tworzy.

Projektując badania, których wyniki zostały zaprezentowane w dalszej części niniejszych rozważań, zastosowano następujące reguły postępowania:

- jako jednostki analizy przyjęto pojedyncze definicje pojęcia „informacja”. Dobór cytowanych definicji był celowy i miał zagwarantować zróżnicowanie zakresu zastosowanych w ich ramach pojęć. Chodziło tutaj wyłącznie o zebranie dostatecznie szerokiego materiału do analizy właściwego obiektu badań, czyli kontekstu;
- wszystkie definicje musiały wprost koncentrować się na analizowanym terminie, a nie na jakimś pokrewnym pojęciu pochodnym, czyli np. na informacji konkretnego rodzaju (określonego przez dodanie przymiotnika). Taki wymóg został przyjęty ze względu na chęć wyeliminowania ewentualnych wątpliwości interpretacyjnych dotyczących obserwowania relacji pomiędzy pojęciami o charakterze innym niż bezpośredni;
- w każdej z uwzględnionych definicji zostały wyodrębnione wszystkie pojęcia tworzące podstawowy kontekst pojawienia się terminu „informacja”;

---

¹⁶ K. Krippendorff, *Content Analysis: an Introduction to Its Methodology*, SAGE Publications, Thousand Oaks 2013.

- następnym krokiem było opracowanie mapy pojęciowej pokazującej sieć powiązań pomiędzy terminem „informacja” oraz pojęciami tworzącymi jego kontekst;
- na koniec zastosowano strategię analizy opozycji binarnych na drodze nomotetycznej indukcji objaśniającej¹⁷.

4. Kontekst pojęcia informacji w świetle jakościowej analizy wybranych definicji

Analiza przytoczonych w poprzednim punkcie jedenastu definicji informacji wskazuje na ich znaczne zróżnicowanie, jeśli chodzi o długość (od dziewięciu do trzydziestu siedmiu słów), a tym samym i stopień szczegółowości, jednak przede wszystkim wyłania ona kontekst opisywania rozpatrywanego pojęcia. Na potrzeby prowadzonych rozważań, wszystkie kluczowe słowa, jakie zostały wykorzystane do jego stworzenia, przedstawiono w postaci rzeczownikowej. W pierwszej definicji stwierdzono, badając użytą terminologię, dwa takie elementy: dane, znaczenie. Kolejna definicja (znacznie obszerniejsza i zwracająca uwagę na kwestie szczegółowe) wykorzystuje osiem kluczowych pojęć: baza danych, kartoteka, dokument, dyspozycja, generowanie, przekazywanie, gromadzenie, system informacyjny. Trzecia propozycja zawiera następujące słowa uznane za najważniejsze, jeśli chodzi o wyznaczenie kontekstu: porządkowanie, analizowanie, znaczący sposób. Czwarta definicja oparta jest na relacjach występujących przede wszystkim pomiędzy pięcioma słowami: dane, przetwarzanie, sens, wiedza, wniosek. Następną propozycją osnuta została wokół czterech pojęć: treść, dostosowywanie, przystosowywanie, zmysł. Aż dziesięć słów kluczowych zawiera kolejna definicja: wiedza, zadanie, cel, wartość, wiadomość, sygnał, zmniejszanie, nieokreśloność, niepewność, stan. Siódmy opis wykorzystuje dziewięć pojęć tego rodzaju: analizowanie, przetwarzanie, dane, wiadomość, powiadamianie, odbiorca, sytuacja, wartość, proces decyzyjny. Następną propozycją obejmuje pięć słów uznanych za najważniejsze: odzwierciedlanie, rzeczywistość, zmiana, zachowanie, odbiorca. Dziewiąta definicja sięga po dziewięć pojęć: dane, wiadomość, odbiorca, rozwiązanie, problem, zmniejszanie, stan, niepewność, zagubienie. Kolejne podejście zawiera trzy tego typu słowa: zasób, wiedza, otoczenie. Ostatnia definicja opiera się na pięciu kluczowych pojęciach: zmniejszanie, entropia, świadomość, istota ludzka, intelekt.

¹⁷ M.S. Feldman, *Strategies for Interpreting Qualitative Data*, SAGE Publications, Thousand Oaks 1995; G.R. Gibbs, *Analysing Qualitative Data*, SAGE Publications, New York 2008; U. Kuckartz, *Qualitative Text Analysis: A Guide to Methods, Practice and Using Software*, SAGE Publications, London 2014.

Rysunek 3.1.1.

Mapa pojęć wyznaczających kontekst definiowania informacji
(powstała dzięki analizie wybranych definicji)

Źródło: opracowanie własne.

Analiza zestawu pojęć, które uznano za potencjalnie kluczowe dla kontekstu definiowania informacji, ujawnia relacje, jakie łączą poszczególne słowa w większe grupy. Wszystkie pojęcia wytypowane jako istotne, zostały przedstawione w postaci mapy widocznej na rysunku 3.1.1, przy czym słowa najczęściej wykorzystywane ułożono bliżej centrum ilustracji i zapisano większą czcionką (trzeba jednak jeszcze raz podkreślić, iż zmienne ilościowe nie mają wpływu na przeprowadzaną analizę, natomiast pewne pojęcia, takie jak „dane”, są podstawowym elementem w przypadku bardzo wielu definicji, co chciano podkreślić). Warto również pamiętać, iż zadaniem analizy jakościowej jest wykrycie przynajmniej części (aczkolwiek niekoniecznie wszelkich) zjawisk, które w istotny sposób mogą kształtować badaną rzeczywistość. Studiując zaprezentowaną powyżej mapę, można dostrzec generalnie cztery grupy pojęć (tabela 3.1.1).

Tabela 3.1.1.

Kategorie pojęć tworzących kontekst definiowania informacji

l.p.	Kontekst wskazujący na:	Pojęcia tworzące kontekst:
1.	Podmiot	odbiorca, istota ludzka, świadomość, intelekt, zachowanie, zmysł, zagubienie, niepewność
2.	Przedmiot	dane, baza danych, kartoteka, dokument, dyspozycja, system informacyjny, treść, wiadomość, sygnał, stan, sytuacja, rzeczywistość, zmiana, nieokreśloność, problem, zasób, otoczenie, entropia
3.	Działanie	generowanie, przekazywanie, gromadzenie, porządkowanie, analizowanie, przetwarzanie, dostosowywanie, przystosowywanie, zmniejszanie, powiadamianie, proces decyzyjny, odzwierciedlanie
4.	Efekt	sens, wniosek, wiedza, znaczący sposób, znaczenie, zadanie, cel, wartość, rozwiązanie

Źródło: opracowanie własne.

Pierwsza kategoria wyrażen tworzących kontekst odnosi się do podmiotu, który jest zainteresowany czymś, co ostatecznie okazuje się informacją. Chodzi tutaj o określenia wskazujące na osobę, takie jak odbiorca, istota ludzka, oraz pewne jej atrybuty bądź stany w postaci intelektu, zachowania, zmysłów, świadomości, zagubienia, niepewności. Drugą kategorię wyrażen reprezentują określenia opisujące przedmioty poddawane różnorodnym działaniom, które mają z nich uczynić źródło informacji. W tym wypadku mamy do czynienia ze słowami posiadającymi pewną reprezentację fizyczną, jak karta, teczka, dokument, ale także z takimi, które oznaczają bardziej abstrakcyjne pojęcia, jak: dane, baza danych, dyspozycja, system informacyjny, treść, wiadomość, sygnał, stan, sytuacja, rzeczywistość, zmiana, nieokreśloność, problem, zasób, otoczenie, entropia. Trzecia grupa pojęć określa działania, jakie należy przeprowadzić, aby powstała informacja, i jest reprezentowana przez słowa wskazujące na pewne, niekiedy mechaniczne zachowania jak: przekazywanie, gromadzenie, powiadamianie, zmniejszanie, odzwierciedlanie, porządkowanie, generowanie, ale i takie, które wskazują na konieczność podjęcia większego wysiłku intelektualnego, czyli: analizowanie, przetwarzanie, dostosowywanie, przystosowywanie, proces decyzyjny (decydowanie). Wreszcie czwarta kategoria koncentruje się na tym, co należy ostatecznie uzyskać, określa, do jakiego efektu się dąży, poszukując informacji. Może tu chodzić o coś w miarę konkretnego, jak zadanie, cel, rozwiązanie, wniosek, ale i o pewien sens, wiedzę, znaczący sposób, znaczenie, wartość.

Opisane powyżej cztery grupy pojęć tworzących kontekst definiowania informacji udało się uporządkować, poszukując pewnych logicznie rozłącznych obszarów w postaci sygnalizowanych już wcześniej binarnych opozycji. Występują tutaj dwie takie pary: pierwsza, w której mamy do czynienia z podmiotem i przedmiotem, oraz druga, eksponująca z jednej strony działania, a z drugiej ich efekty. Obserwacja ta zostanie szerzej omówiona w kolejnym punkcie, gdyż stanowi podstawę dla sformułowania założeń czterowymiarowego modelu percepcji informacji.

5. Założenia czterowymiarowego modelu percepcji informacji a analiza definicji informacji

Nawiązując do spostrzeżeń, do jakich doprowadziła przeprowadzona dotychczas analiza, można powiedzieć, że istnieją co najmniej cztery wymiary definiowania pojęcia, jakim jest informacja: przedmiotowy, podmiotowy, procesowy, celowościowy. Wymiar przedmiotowy koncentruje naszą uwagę na „surowcu”, jaki jest niezbędny, aby powstała informacja – innymi słowy określa to, z czego jest ona wyprowadzana (względnie „wytwarzana”). Wymiar podmiotowy wyjaśnia, czyja perspektywa lub czyj interes decyduje o tym, że mamy do czynienia z czymś, co zyskuje miano informacji.

Wymiar procesowy skupia się na doprecyzowaniu możliwych sposobów oddziaływania na wspomniany „surowiec”, wymieniając niezbędne aktywności, które ostatecznie prowadzą (w toku „obróbki” określonych zasobów pierwotnych) do powstania informacji. Wreszcie wymiar celowościowy definiuje niezbędne warunki końcowe w postaci wygenerowania konkretnego efektu, jaki musi wystąpić, aby można było mówić o pojawieniu się informacji. Każdy z tych wymiarów można rozpatrywać oddzielnie i posługiwać się nim niezależnie od pozostałych, badając, w trakcie analizy pojedynczej definicji informacji, czy jej treść wyjaśnia w satysfakcjonujący sposób kwestie, które są istotą danego wymiaru. Można jednak połączyć wymiary w dwie pary: przedmiotowy z podmiotowym oraz procesowy z celowościowym i w oparciu o takie zestawienie stworzyć przestrzeń dwuwymiarową na płaszczyźnie. Jeśli udałoby się wyskalować tak powstałe osie, to można by następnie przeprowadzić kompleksową ocenę zbioru dowolnych definicji pojęcia, jakim jest informacja, zilustrować wyniki w przystępnej formie graficznej, a w kolejnym kroku porównać je między sobą i na tej podstawie wybrać propozycję o najbardziej uniwersalnej treści. Na etapie formułowania założeń czterowymiarowego modelu percepcji informacji wystarczające jest jednak już samo dostrzeżenie tego, co w zasadniczy sposób – istotny dla rozumienia analizowanego pojęcia – różnicuje poszczególne próby opisanego fenomenu, jakim jest informacja.

Definicja autorstwa R.W. Griffina¹⁸ eksponuje przede wszystkim wymiar przedmiotowy (wykorzystywane dane) oraz celowościowy (poszukiwane znaczenie). Kolejna propozycja, sformułowana przez J. Madeja, posiada w pierwszym rzędzie wymiar przedmiotowy i procesowy. J.A.F. Stoner, R.E. Freeman, D.R. Gilbert¹⁹, a także kolejna grupa badaczy, którą tworzą A. Skowronek-Mielczarek i Z. Leszczyński²⁰, w swoich poszukiwaniach naukowych poruszała się w przestrzeni wyznaczonej przez wymiary: procesowy, przedmiotowy, celowościowy. Natomiast N. Wiener²¹ dodaje do tego zestawienia wątek wskazujący na wymiar podmiotowy, gdy odwołuje się do ludzkich zmysłów. Podobnie wygląda to w przypadku definicji podanych przez G. Gierszewską i M. Romanowską²² (posłużenie się pojęciem niepewności) oraz J. Kisielnickiego²³ poprzez postawienie nas samych w domyślnej roli odbiorcy. Również B. Nogalski i B.M. Surawski²⁴ (a także M. Bratnicki²⁵ czy K. Kolegowicz²⁶) posługują się wszystkimi czterema wymiarami, jednakże

¹⁸ D.R. Griffin, *op.cit.*

¹⁹ J.A.F. Stoner, R.E. Freeman, D.R. Gilbert, *op.cit.*

²⁰ A. Skowronek-Mielczarek, Z. Leszczyński, *op.cit.*

²¹ N. Wiener, *op.cit.*

²² G. Gierszewska, M. Romanowska, *op.cit.*

²³ J. Kisielnicki, H. Sroka, *op.cit.*

²⁴ B. Nogalski, B.M. Surawski, *op.cit.*

²⁵ M. Bratnicki, *op.cit.*

²⁶ K. Kolegowicz, *op.cit.*

wprost, w sposób jednoznaczny, przywołują oraz opisują centralną rolę odbiorcy informacji, podkreślając jego kluczowe znaczenie. Definicja najbardziej rozbudowana pod kątem wymiaru podmiotowego została stworzona przez M. Kurasia²⁷, który najmocniej eksponuje niezbędny udział czynnika ludzkiego w powstawaniu informacji.

6. Podsumowanie

Opisywana problematyka wymaga zapewne dalszych badań pozwalających pogłębić wiedzę na temat wyłaniającej się przestrzeni. Takie poszukiwania mogą okazać się niezwykle przydatne w precyzyjniejszym zdefiniowaniu informacji oraz kompleksowym zrozumieniu jej natury. Może to bowiem potencjalnie zaowocować wieloma praktycznymi korzyściami w świecie, w którym znaczenie analizowanego zasobu staje się kluczowe, a postęp technologiczny, rozwój sztucznej inteligencji stawiają przed nami nowe, bardzo skomplikowane wyzwania. Być może w toku dalszych badań udałoby się również poszerzyć zestaw czterech zidentyfikowanych już wymiarów o kolejne, pozwalające uzyskać bardziej uniwersalny, kompleksowy obraz badanej rzeczywistości. W przyszłości z pewnością warto byłoby także opracować standardy oceny dla każdego z opisywanych wymiarów. Mając do dyspozycji tego typu narzędzie, można by również podjąć próbę przeprowadzenia badań ilościowych wyznaczających typologię definicji informacji opartą o statystyczną metodę analizy skupień (lub inną o podobnym polu zastosowań), co dodatkowo poszerzyłoby horyzont dostępnej wiedzy. Te i inne pokrewne kwestie znajdują się w polu zainteresowań autora i będą przedmiotem jego dalszych badań oraz dociekań naukowych w przyszłości. Autor wyraża nadzieję, iż zaprezentowane rozważania staną się inspiracją oraz zachętą dla środowiska naukowego do dyskusji nad problematyką zdefiniowania informacji w sposób adekwatny do aktualnych wyzwań związanych z rewolucją, jaką niesie epoka informacji.

Bibliografia

- Bratnicki M., *Informacyjne przesłanki przedsiębiorczości*, w: *System informacji strategicznej*, R. Borowiecki, M. Romanowska (red.), Difin, Warszawa 2001, s. 38–67.
- Creswell J.W., Creswell J.D., *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, SAGE Publications, Los Angeles 2018.
- Dziekoński K., *Factors Affecting Communication Quality in Project Teams*, „Przegląd Organizacji” 2017, nr 3, s. 60–66.

---

²⁷ M. Kuraś, *op.cit.*

- Dziekoński K., *Projekty w innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstwach*, „Ekonomia i Zarządzanie” 2011, nr 3(4), s. 125–134.
- Feldman M.S., *Strategies for Interpreting Qualitative Data*, SAGE Publications, Thousand Oaks 1995.
- Gibbs G.R., *Analysing Qualitative Data*, SAGE Publications, New York 2008.
- Gierszewska G., Romanowska M., *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 1997.
- Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, WN PWN, Warszawa 2000.
- Kisielnicki J., Sroka H., *Systemy informacyjne biznesu*, Placet, Warszawa 2005.
- Kolegowicz K., *Wartość informacji a koszty jej przechowywania i ochrony*, w: *Informacja w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, R. Borowiecki, M. Kwieciński (red.), Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, s. 53–68.
- Krippendorff K., *Content Analysis: an Introduction to Its Methodology*, SAGE Publications, Thousand Oaks 2013.
- Kuckartz U., *Qualitative Text Analysis: A Guide to Methods, Practice and Using Software*, SAGE Publications, London 2014.
- Kuraś M., *Informatyka a coraz nowsze pojęcia informatyczne*, „E-mentor” 2009, nr 4(31), s. 61–69.
- Madej J., *Polityka bezpieczeństwa i system ochrony informacji w przedsiębiorstwie*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2002, nr 604, s. 137–154.
- Nogalski B., Surowski B.M., *Informacja strategiczna i jej rola w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, w: *Informacja w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, R. Borowiecki, M. Kwieciński (red.), Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, s. 203–212.
- Skowronek-Mielczarek A., Leszczyński Z., *Controlling – analiza i monitoring w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Difin, Warszawa 2007.
- Stoner J.A.F., Freeman R.E., Gilbert D.R., *Kierowanie*, PWE, Warszawa 2001.
- Wiener N., *Cybernetyka i społeczeństwo*, KiW, Warszawa 1961.
- Wittgenstein L., *Dociekania filozoficzne*, PWN, Warszawa 2004.